

روایتی از صعود و افول مهاجران افغانی در بازار سراجان نفوذ مر موزانه افغانها

• امیر کریمی

شرح عکس: اعتراض اول؛ چهارشنبه ۴ مرداد ۹۶

شرح عکس: اعتراض دوم؛ چهارشنبه ۱۸ مرداد ۹۶

بخش بزرگی از تولیدات صنعت کیف ایران توسط افغانها انجام می‌شود. امروز افغانها در تمامی بخش‌های مربوط به صنعت کیف حضور دارند. از تولید گرفته تا بنکداری، از پخش تا فروش افغانها جای پای محکمی برای خود جور کرده‌اند. آن‌ها در صنعت کیف زنجیره تولید تا فروش ایجاد کرده‌اند و همین موضوع باعث نگرانی بسیاری از دست‌اندرکاران صنعت کیف کشور شده است. این نگرانی چهارشنبه، ۴ مردادماه خود را به صورت اولین تجمع اعتراض آمیز نشان داد. با افزایش، فشارها حالا سوال این است که آیا می‌توان افغانها را از بازار کیف اخراج کرد. آیا این کار قانونی است و تبعات آن چیست؟ این سؤالاتی است که امروز هر کدام از صنعت‌گران و دست‌اندرکاران صنعت کیف از خود می‌پرسند و به شیوه خود به آن پاسخ می‌دهند.

بیرون‌شان کنید

این بلندترین صدایی بود که ساعت ۳ بعدازظهر چهارشنبه ۴ مردادماه از اجتماع روبروی ساختمان اتحادیه سراجان تهران به گوش می‌رسید. سراجان جمع شدند که بگویند اتحادیه افغانها را از این صنف بیرون کند. البته اتحادیه از ۲ ماه پیش کار را شروع کرده بود و هر هفته خبر یک کارگاه پلمب شده، از چهارراه سیروس یا کوچه «برهمه» به گوش می‌رسید اما سراجان به ادامه این وضعیت اطمینان نداشتند. آن‌ها دیده بودند که وقتی درب یک کارگاه بسته می‌شود چطور از درب دیگر یا ساختمان کناری راه دوباره برای بنکدار یا تولیدکننده افغان باز می‌شود. آن‌ها اطمینان

نداشتند و فکر می‌کردند دست‌هایی در کار است که جلوی برخورد جدی با افغانها را می‌گیرد. آمده بودند با اتحادیه اتمام حجت کنند که این پلمب کردن مثل بقیه نباشد و دست افغانها را از صنف سراجان کوتاه کند.

کارگران سراج، مهم‌ترین مخالفان

کارگران از قدیمی‌ترین معترضان و البته جلودارترین‌شان هستند. از سال‌ها قبل حرف‌شان این بود که نباید پای افغانها به صنف سراجان باز شود. افغانها بیمه نمی‌خواهند، حقوق کم‌تری نسبت به کارگر ایرانی می‌گیرند و به هر وضعیت کاری تن می‌دهند

سیاست‌های کنترلی تولید کیف و فروش آن توسط افغان‌ها است. او درباره اتفاقات اخیر می‌گوید: از سال گذشته میلیاردها تومان چک از افغان‌ها وارد بازار ایران شده که باید امسال نقد شود. این چک‌ها وارد سیستم نقدینگی بازار شده و اگر بازنگردد به بازار شوک وارد می‌کند و فروشنده چرم داخلی و خارجی را از دور خارج می‌کند. اتحادیه به صاحبان ملک‌ها و تولیدکنندگان افغان هشدار داده اما هیچ اطلاع و ابلاغیه‌ای به بقیه نداده که با این افراد تبادل مالی نداشته باشند. نهایتاً تخلیه ضربتی باعث شوک به بازار می‌شود.

داودی اعتقاد دارد: طبق قانون کار برای ممنوعیت حضور کارگران غیرقانونی باید وزارت کار وارد عمل شود. اگر فقط بر مبنای صنفی و اماکن جلو برویم دست و پای‌مان برای اجرای قانون در مورد کارگر غیرقانونی بسته خواهد بود. از فردا همان افرادی که اخراج شده‌اند طومار پر می‌کنند و وکیل می‌گیرند که این کار (پلمب کردن) غیرقانونی بوده است. مسائل را

باید در کانال خودش حل شود نه به صورت ضربتی و یکباره. با حرکت‌های ضربتی شوک وارد می‌شود و نمی‌توانیم حساب‌های خود را وصول کنیم.

فارغ از این موضع‌گیری، یک نگرانی اما در میان خام‌فروشان وجود دارد و آن واردات مواد اولیه توسط خود افغان‌هاست. کاری که سال گذشته و سال پیش‌تر از آن افغان‌ها برای انجام آن تلاش کردند اما موفقیت‌آمیز نبوده است. با این وجود تضمینی وجود ندارد که سال آینده موفقیت‌آمیز نباشد.

“ در سال‌های گذشته کارگران، تولیدکنندگان، بنکداران و واردکنندگان مواد اولیه هر کدام مواضع متفاوتی نسبت به حضور افغان‌ها در بازار کیف داشته‌اند ”

قانون چه می‌گوید

قانون کار در جمهوری اسلامی تا حد زیادی طرف کارگران ایرانی را می‌گیرد. به گفته احمد لطفی‌نژاد، مدیرکل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان تهران اتباع غیرمجاز تنها در مشاغل اجازه کار دارند که برای آن کارت اشتغال گرفته باشند. کارتی که برخی از تولیدکنندگان افغان ادعا می‌کنند آن را برای اشتغال در صنف سراجان دارند.

بنابراین صاحب‌کارها به حضور آن‌ها بیش‌تر از ایرانی‌ها تمایل دارند. یکی از کارگران معترض که در اعتراض چهارشنبه هم شرکت کرده بود می‌گوید: افغان‌ها آرام آمدند اما بعد از مدتی کل بازار را گرفتند. آن روزی که صاحب‌کار به ما می‌گفت پول ندارم و بعد از ۱۲ سال جواب‌مان کرد باید می‌دانستم که این روزها می‌آید. همان روزهایی که کارگر افغان هیچ چیزی از تکنیک و ساخت نمی‌دانست اما سرکارگر ایرانی همه چیز را کف دستش گذاشت برای ۴۰۰ یا ۵۰۰ هزار تومان پول بیش‌تر!

بنکداران و رقبای بزرگ افغان

بنکداران سومین گروه و اصلی‌ترین عامل در به‌وجود آمدن کمپین اخیر به حساب می‌آیند. واقعیت مهم در سال‌های اخیر ورود افغان‌ها به حوزه بنکداری کیف است. عملی که موجب تغییر اوضاع شد. ابوالفضل دودانگه، تولیدکننده کیف در این‌باره اعتقاد دارد: باعث و بانی رشد امروز افغان‌ها

در بنکداری برخی از کسبه بودند که با بدحسابی‌های خودشان باعث شدند افغان‌ها وارد حوزه بنکداری شوند. البته بسیاری از کسبه این‌طور نبودند.

بسیاری از تولیدکنندگان چون دودانگه اعتقاد دارند با بدحسابی طرف حساب ایرانی، کارگر افغان مجبور شد به سراغ بنکداری برود. افغان‌ها با اتوبوس کیف‌های تولیدی خودشان را از تهران به تمام شهرهای ایران می‌بردند و دنبال مشتری می‌گشتند.

آیا افغان‌ها واردکننده مواد خام خواهند شد

واردکنندگان و تولیدکنندگان مواد اولیه همان بخشی از سراجان هستند که هنوز به‌طور کامل وارد این عرصه نشده‌اند. بخش بزرگی که تأمین‌کننده مواد اولیه تولیدکنندگان کشور هستند و از همین همراهی جسته و گریخته است که آماج حملات دیگر بخش‌های صنف قرار گرفته‌اند. شاه‌بیت حرف تولیدکنندگان و واردکنندگان مواد اولیه، شوک وارد نکردن به صنف سراجان است. بابک داودی یکی از فروشندگان چرم مصنوعی است که از موافقان

می‌توان پاسخ داد که در سال‌های رکود تبادلات مالی در بازار بیش از گذشته بر مبنای چک و بازپرداخت اقساطی بود و این موضوع باعث شده وابستگی تولیدکنندگان و واردکنندگان مواد اولیه و کیف و کفش، بیش از گذشته به چک‌های مدت‌دار شود. چک‌های مدت‌داری که امروز به‌عنوان پول نقد در بازار دست به دست می‌شود، اولین خطری که از بابت اخراج جمعی افغان‌ها در بازار کیف احساس خواهد شد همین چک‌های باقی مانده و دست به دست شده در بازار است.

محسن خردمند در سخنرانی روز چهارشنبه در میان معترضین به این موضوع اشاره کرد و گفت: برخی از افراد از ما خواستند که به مدت ۳ ماه عملیات پلمب را عقب بیندازیم اما اتحادیه قبول نکرد.

احتمالاً منظور خردمند همان افرادی هستند که با افغان‌ها تبادل مالی دارند و سرمایه‌های در گردش‌شان وابسته به سازوکار کنونی بازار است.

بر همه؛ محله چینی‌ها می‌شود!؟

دومین خطر جدی پس از خروج افغان‌ها، هجوم کالای چینی به بازار ایران است. ناقلان این نظریه اعتقاد دارند کالای تولیدی افغان‌ها با قدرت رقابت‌پذیری بالایی که در قیمت دارد تا امروز توانسته جلوی ورود کالای ارزان چینی را بگیرد اما با خروج آن‌ها قاچاق کیف چینی تسهیل می‌شود. البته این نظریه مخالفانی جدی دارد. قیمت بالای کارگرهای چینی در سال‌های اخیر و افزایش رشد دلار از مهم‌ترین عوامل در برابر به‌دست گرفتن بازار کیف ایران توسط چینی‌ها است.

با این وجود ترس از هجوم کالای قاچاق باکیفیت مواد اولیه چینی برخی را به این فکر واداشته که باید حساب شده و قدم به قدم با محدود کردن افغان‌ها در میان مدت پیش رفت. این افراد استدلال می‌کنند که اگر تولید کیف توسط افغان‌ها در ایران متوقف شود در یک دوره زمانی کیف زنازه کمیاب خواهد شد. در همان زمان است که بازار خارجی به ایران هجوم خواهد آورد. به همین دلیل آن‌ها حرکت کنترل شده و حساب شده برای خارج کردن افغان‌ها از مدار بازار پیشنهاد می‌دهند. روندی که در آن اول باید بنکداران افغان جمع شوند و در ادامه تولیدکنندگان محدود شوند.

آن‌ها اعتقاد دارند اگر روند پلمب و اخراج افغان‌ها از صنعت کیف به همین منوال ادامه پیدا کند احتمالاً تولیدکنندگان مواد اولیه صدمه خواهند خورد. در مقابل استدلال مخالفان اجرای قانون است. یکی از معترضان به حضور افغان‌ها در این باره گفت: برای این که ساختمانی ساخته شود ابتدا باید بنای ناقص و ضعیف گذشته را خراب کرد. بنابراین شاید تولیدکنندگان مواد اولیه صدمه بینند اما در بلند مدت این صنعت کیف ایران است که سود خواهد کرد. منفعتی که به همه از جمله تولیدکنندگان مواد اولیه خواهد رسید.

برخی از این مشاغل عبارتند از: حفاری، باغبانی، حمل و بسته‌بندی مصالح، سنگ‌تراشی، کارهای مرتبط با دامداری و دامپروری و مرغداری، چرم و سالامبور و برخی مشاغل ساختمانی. در این میان تولید کیف به چشم نمی‌خورد و به‌طور رسمی اعلام نشده است بلکه اموری است که یا به تخصص خاص کارگر خارجی احتیاج دارد یا آنقدر مضر است که کارگر ایرانی در آن نمی‌ایستد. لطفی نژاد درباره این شغل‌ها می‌گوید: متأسفانه اشتغال اتباع بیگانه در مشاغل داخلی موجب لطمه به بازار کار و از دست رفتن فرصت‌های شغلی برای جوانان و کارجویان کشور شده است از این‌رو ساماندهی اتباع بیگانه غیرمجاز برای جلوگیری از تحت تأثیر قرار گرفتن مشاغل داخلی در دستور کار قرار دارد.

برابر ماده ۱۲۰ قانون کار اتباع خارجی باید روایت با حق کار مشخص داشته باشند. به گفته غلامرضا عباسی، رئیس کانون عالی انجمن‌های صنفی کارگران کشور در حالی که برای ایجاد یک شغل دست کم باید ۱۰۰ میلیون تومان هزینه شود متأسفانه با ۲۰۰ هزار تومان یک شغل به سادگی در اختیار اتباع بیگانه قرار می‌گیرد.

در حال حاضر تنها راه حل ارائه شده از سوی کارشناسان برای مقابله با استفاده کارفرمایان از نیروی کار غیرمجاز خارجی، بازرسی‌های مقطعی، معرفی به دادگاه و جریمه است. علی اقبالی، مدیرکل اشتغال خارجی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی درباره جریمه کارفرمایان مجرم می‌گوید: براساس قانون هرگونه به کارگیری اتباع خارجی فاقد مجوز در واحدهای کارگاهی ممنوع است و کارفرمایان متخلف برابر قانون از یک تا ۹۰ روز حبس و پرداخت چند برابر دستمزد یک کارگر جریمه می‌شوند. بنابر مصوبه شورای عالی کار میزان جریمه سال ۹۶ کارفرمایان متخلف که اقدام به استفاده از اتباع خارجی فاقد مجوز کار می‌کنند، به استناد بند (ج) ماده ۱۱ قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت مبنی بر اعمال جریمه به میزان پنج برابر حداقل دستمزد روزانه است. این مبلغ درخصوص کارفرمایان متخلف اعمال و در صورت تکرار تخلف، این میزان جریمه دو برابر خواهد شد.

تبعات اخراج

اگر افغان‌ها از صنف اخراج شوند چه اتفاقی می‌افتد؟ اینگونه

تجربیات جهان

از ۳۵ سال پیش که جنگ داخلی در افغانستان اوج گرفت ما میزبان همسایگان شرقی مان بوده‌ایم. اما موجی که در یکی دو سال اخیر فراگیر شده کمی متفاوت است. این مهاجرت از افغانستان به ایران نیست بلکه مهاجرت افغان‌ها از بخش مسکن و شغل‌های امثال آن به اصنافی چون سراجی و احتمالاً بعدها کفاشی است.

در همه جای دنیا برای کارگران خارجی محدودیت‌های قائل هستند و اجازه نمی‌دهند در طول هفته از میزان مشخصی بیش‌تر کار کند. مثلاً در سوئیس و آلمان برای اشتغال کارگران خارجی محدودیت ۱۹ ساعته گذاشته‌اند تا لطمه‌ایی به میزان اشتغال کارگر داخلی نخورد. در ایران هم به همین نحوه برای اشتغال کارگر خارجی

محدودیت وجود دارد اما این محدودیت مربوط به مکان و نوع کار کارگر است و به میزان ساعت کار آن مربوط نمی‌شود. در این میان هستند کسانی که اعتقاد دارند با محدودیت در میزان ساعات کار روزانه، سختگیری در ارائه مجوز و واکنش شدید با کارگران مهاجر غیرقانونی می‌توان کرد که مهاجران افغان خودشان به سمت مشاغل مجاز بروند و مشاغل ممنوع را رها کنند. اما از سویی تعداد کارگرهای غیرقانونی افغان در تهران و حومه آن آنقدر زیاد است که اگر یک‌جا را ممنوع کنید از جای دیگر سردر می‌آورند.

بنکداری‌ها یا تولیدکنندگان، اول کدامیک

افغان‌ها تاکنون با فشار اتحادیه و بازرسان از چندین نقطه در اطراف شهر تهران مجبور به مهاجرت شدند. از امامزاده داوود به ورامین. بنکداران آن‌ها به چهارراه سیروس رفتند و بسیاری از تولیدکنندگان در ورامین و پاساژهای کوچک و بزرگ جنوب تهران جا گرفتند. با شدت گرفتن فشارها طی یکی دو سال گذشته صحبت از این است که مکان بعدی اقامت افغان‌ها پاکدشت است. منطقه‌ای شهری در جنوب شرقی تهران که موقعیت مناسبی برای پذیرایی از مهاجران افغان در سال‌های گذشته داشته. افغان‌ها به هر جا که پا می‌گذارند با خود معضلاتی هم به همراه می‌آورند. برای مثال یکی از این معضلات بی‌نظمی در کرایه اماکن و کارگاه‌هاست. چون می‌توانند تولید کم هزینه‌تر با حاشیه سود بالاتری داشته باشند، اجاره بالاتری هم می‌دهند. این رفتار نظم اجاره و موجر را در

“

همان روزهایی که کارگر افغان هیچ چیزی از تکنیک و ساخت نمی‌دانست اما سرکارگر ایرانی همه چیز را کف دستش گذاشت

ابوالفضل دودانگه: برخی از کسبه با بد حسابی‌های خودشان باعث شدند افغان‌ها وارد حوزه بنکداری شوند

”

مناطق‌ی که در آن پا می‌گذارند به هم می‌ریزد.

بنابراین کنترل کارگران مجاز و غیرمجاز افغان کار بسیار سختی است و طبیعتاً کنترل تولیدکنندگان افغان به مراتب از بنکداران آن‌ها سخت‌تر. چون بنکداران باید نزدیک به بازار باشند تا حمل کالا برای‌شان به معضل تبدیل نشود اما تولیدکنندگان می‌توانند در هر کجای حومه تهران خان بگسترانند.

راهکار اتحادیه

با تمام این پیچیدگی‌ها اما اتحادیه سراجان عزم خود را جزم کرده تا به بازار تولیدکنندگان کیف سروسامانی بدهد. هیچ کدام از بنکداران افغان چهارراه سیروس جواز کسب ندارند اما از طریق صاحب ملک‌های ایرانی‌شان به حالت سوری در حال فعالیت

هستند. تا امروز این پلمب کردن حالت سوری داشته و جدیتی در آن دیده نمی‌شود. این بار جدیت بیش‌تری در روند پلمب کردن کارگاه‌ها و بنکداران افغان دیده می‌شود و ما امروز (چهارشنبه ۴ مرداد) آمده‌ایم از اتحادیه تشکر کنیم.

محسن خردمند، رئیس اتحادیه سراجان تهران در گردهمایی روز چهارشنبه ۴ مرداد گفت که اتحادیه خواهان دنبال کردن مسیر اخراج کارگران غیرقانونی است اما نیازمند کمک است. برای همین طرحی را ارائه داد که در آن ۱۰ نفر سرشاخه مسئولیت جمع‌آوری اطلاعات از دست‌اندرکاران صنف سراجان در مورد مکان‌های حضور کارگران افغان را فاش کنند تا اتحادیه از طریق قانونی (وزارت کار و امور اجتماعی و اداره کل اماکن عمومی) اقدام به پلمب و لغو مجوز کسب آن‌ها بکنند. کار سختی که اتحادیه سراجان آن را شروع کرده است و سعی دارد آن را به سرانجام برساند.

آنچه جامعه صنعت کیف امروز به دنبال آن است اجرای قانون در جهت کمک به قدرت گرفتن صنعت کیف است. مخالفان و موافقان این طرح همه عزم‌شان جزم است اما نباید فراموش کرد کوچک‌ترین لغزشی از مسیر قانون و اخلاق همانند ضربه‌ای است که کل قطار صنف را از مسیر خارج می‌کند. توجه به همه ذی‌نفعان و رعایت حقوق انسانی و از همه مهم‌تر اجرای قانون به شکلی که لطمه‌ایی به وجه انسان دوستانه صنف سراج نخورد از شاه کلیدهای گذر از گردنه کنونی است. **شیرین‌نویس**